

Yhteenveto tapahtumissa ja luennoilla täytettyjen kyselylomakkeiden vastauksista vuosina 2017–2021

Porin kaupunki

CIRCWASTE – KOHTI KIERTOTALOUTTA -OSAHANKE C.11
OUTI AALTO JA ANU PUJOLA

LIFE15 IPE FI 004

PORI

Circwaste-hanke saa EU:lta rahoitusta, jolla hankkeen materiaalit on tuotettu. Materiaaleissa esitetty sisältö edustaa kuitenkin ainoastaan hankkeen omia näkemyksiä, joista EU:n komissio ei ole vastuussa.

Sisällysluettelo

Asukaspölyn tapahtumat ja luennot	2
Kyselylomakkeiden vastauksista	3
Tulokset	3
Tulosten tarkastelu.....	5
Liitteet	8

Asukaspolun tapahtumat ja luennot

Porin kaupunki on sitoutunut kiertotalouden edistämiseen merkittävällä panostuksella viiden osahankkeen kautta osana kansallista CIRCWASTE – Kohti kiertotaloutta -hanketta. Hanke saa rahoitusta EU:n LIFE-ohjelmasta. Osahankkeen C.11 eli Luupin toimenpiteessä C.11.4: Asukaspolku järjestettiin hankesuunnitelman mukaisesti vuosittain yksi asukkaille suunnattu tapahtuma ja luentosarja. Näissä tilaisuuksissa pyydettiin osallistujia vastaamaan joko paperiseen tai sähköiseen kyselylomakkeeseen (ks. liite 1). Kyselylomakkeessa esitettiin samat kysymykset, niin kutsutut avainkysymykset, kaikissa vuosina 2017–2021 järjestetyissä tilaisuuksissa. Joissakin tilaisuuksissa, kuten tekstiileihin liittyvän luentosarjan luennoilla vuonna 2018, kysyttiin lisäksi kyseisen tapahtuman teemaan liittyviä kysymyksiä. Osahankkeen toimenpiteessä C.11.2: Osaajapolku selvitettiin kyselylomakkeiden vastausten perusteella, kuinka asukkaiden jätetietämys kehittyi osahankkeen toteutusaikana. Osahankkeen C.11 hankesuunnitelmassa on todettu, että tavoitteena on, että asukkaiden jätetietämys (hankesuunnitelmassa *waste competence*) on kyselylomakkeiden vastausten perusteella parantunut 20 prosenttia vuodesta 2017 vuoteen 2021 eli osahankkeen alusta sen loppuun. Osahankkeen järjestämien tilaisuuksien lisäksi myös osahankkeen aikana järjestetyillä tiedotuksella on pyritty parantamaan asukkaiden jätetietämystä.

Hankesuunnitelmassa on todettu, että asukaspolulla järjestetään osahankkeen toteutusaikana viisi tapahtumaa ja yksi luentosarja per vuosi eli yhteensä viisi luentosarjaa. Kaikkiaan erilaisia tilaisuuksia järjestettiin 18. Asukkaita houkuteltiin erilaisilla arvontapalkinnoilla vastaamaan kyselylomakkeeseen. Osahankkeessa järjestettiin seuraavat tapahtumat: Vuonna 2017 oltiin mukana 23.9.2017 Kierrätyspäivä Kooninkeitaan jäteasemalla -tapahtumassa Kankaanpäässä ja järjestettiin luentosarja, jonka luentojen aiheina olivat Ympäristön roskaantuminen – Porissa ja merissä (3.10.2017) sekä Muovipakkauksista kukkaruukkuja – kierrätys hiipii arkeen (5.10.2017). Lisäksi osallistuttiin Kontin kierrätyspäivän järjestämiseen 18.11.2017. Vuonna 2018 oltiin järjestämässä 9.5.2018 Eurooppa-päivän tapahtumaa Puuvillan kauppakeskuksessa ja osallistuttiin 31.5.2018 Puolihulluille päville Veturitalleilla sekä järjestettiin tekstiileihin liittyvä luentosarja, jonka luentojen aiheina olivat Laatuvaatteet ratkaisuna kaikkiin vaateongelmiin (5.9.2018) ja Vähän käytetty paita etsii uutta pitäjää – naapurista vai kehittyvien maiden kylistä? (19.9.2018). Vuonna 2018 järjestettiin lisäksi 27.11.2018 Ilmastotalkoot Satakunnassa 2018 -koulutustilaisuus, jonka teemana oli kiertotalouden mahdollisuudet. Vuoden 2019 luentosarjan aiheina olivat Muovipakkausten lajittelu ja muu kierrätys (1.3.2019) sekä Vaarallisten jätteiden käsittely ja hävittäminen kotitalouksissa (15.3.2019). Koska vuonna 2018 oli järjestetty useampi tapahtuma, ei vuonna 2019 järjestetty tapahtumaa. Vuoden 2020 luentosarjan luentojen aiheina olivat Kenkien huoltaminen (4.11.2020), Lainaaminen ja yhteiskäyttö jätteen vähentämisen keinoina (13.11.2020) ja Vaatteiden ja asusteiden korjaaminen t (21.11.2020). Uuden koronaviruksen aiheuttaman taudin (COVID-19)

vuoksi vuoden 2020 tapahtuman järjestämistä ensin siirrettiin syksyltä 2020 keväälle 2021, mutta koska tapahtumaa ei voitu koronaviruksen aiheuttamien rajoitusten vuoksi järjestää, päätettiin tapahtuman järjestämisen sijaan hankkia korjaa.se-palvelu Poriin. Korjaa.se on maksuton verkkopalvelu, joka yhdistää rikkinaisten tavaroiden omistajat ja paikalliset korjaamisen ammattilaiset. Vuoden 2021 luentosarja järjestettiin koronaviruksen aiheuttamien kokoontumisrajoitusten vuoksi osittain verkossa: ensimmäisen verkkoluennon (12.2.2021) aiheena oli Kuluta kestävämmän ja toisen verkkoluennon (19.4.2021) aihe oli Roskaantumisen ilmiönä. Vuonna 2021 järjestettiin lisäksi Vaatteiden ja asusteiden korjaamisen, huoltamisen ja tuunaamisen työpaja (4.9.2021) sekä tapahtuma Luontotalo Arkissa (14.9.2021).

Kyselylomakkeiden vastauksista

Osahankkeen C.11 järjestämissä tilaisuuksissa kyselylomakkeeseen vastasi yhteensä 285 henkilöä. Vastaajamäärät vaihtelivat vuosittain suuresti: 85 vastaajaa vuonna 2017, 116 vastaajaa vuonna 2018, 49 vastaajaa vuonna 2019, 17 vastaajaa vuonna 2020 ja 18 vastaajaa vuonna 2021 (kaavio 1). Esimerkiksi vuosien 2020 ja 2021 vastaajamäärä on pieni, mikä heikentää tulosten vertailun luotettavuutta. Vastauksia on vertailtu eri vuosien välillä, ei saman vuoden eri tapahtumien välillä. Jos vastaaja ei ole vastannut mitään tai hän on valinnut useamman vastausvaihtoehdon, on vastaus tulkittu vääräksi vastaukseksi. Kierrätysmuovista valmistettujen tuotteiden osalta vastaamatta jättämiseksi on tulkittu myös kyselylomakkeeseen kirjoitetut vastaukset en tiedä, en muista tai en osaa sanoa.

Vuoden 2018 luentosarjan luennoilla ja Ilmastotalkoot Satakunnassa -tapahtumassa kysely toteutettiin sähköisesti Lyyti-järjestelmän avulla. Myös vuonna 2021 verkkoluentoina järjestetyn luentosarjan yhteydessä kyselyt toteutettiin sähköisesti Forms-kyselynä. Vuoden 2021 työpajan kysely toteutettiin paperilomakkein. Luontotalo Arkin tapahtumassa kyselyjä ei tehty, koska pääosatapahtumaan osallistuneita oli jäte- ja ympäristöalan osaajia. Lyyti-kyselyissä on ollut mahdollista valita useampi vastausvaihtoehto, mutta Forms-kyselyissä vain yksi.

Tulokset

Kyselylomakkeen alussa tiedusteltiin, mitä vastaajat ovat lainanneet: *Mitä olet lainannut kaverille ja kaverilta* -kysymyksiin vastaajat saivat kirjoittaa vastaukset. Tukkimiehen kirjanpidolla selvitettiin kolme yleisintä lainattua asiaa: Yleisimmin kaverille lainataan vaatteita (63 mainintaa), kirjoja (48 mainintaa) ja työkaluja (44 mainintaa). Myös yleisimmät kaverilta lainattavat asiat ovat vaatteet (52 mainintaa) ja kirjat (42 mainintaa) sekä auto (24

mainintaa). Moni jätti vastaamatta näihin avokysymyksiin: 60 vastaajaa 285:stä eli 21 prosenttia ei ole vastannut mitään kysymykseen *Mitä olet lainannut kaverille. Mitä olet lainannut kaverilta* -kysymykseen jätti vastaamatta 85 vastaajaa 285:stä eli 30 prosenttia.

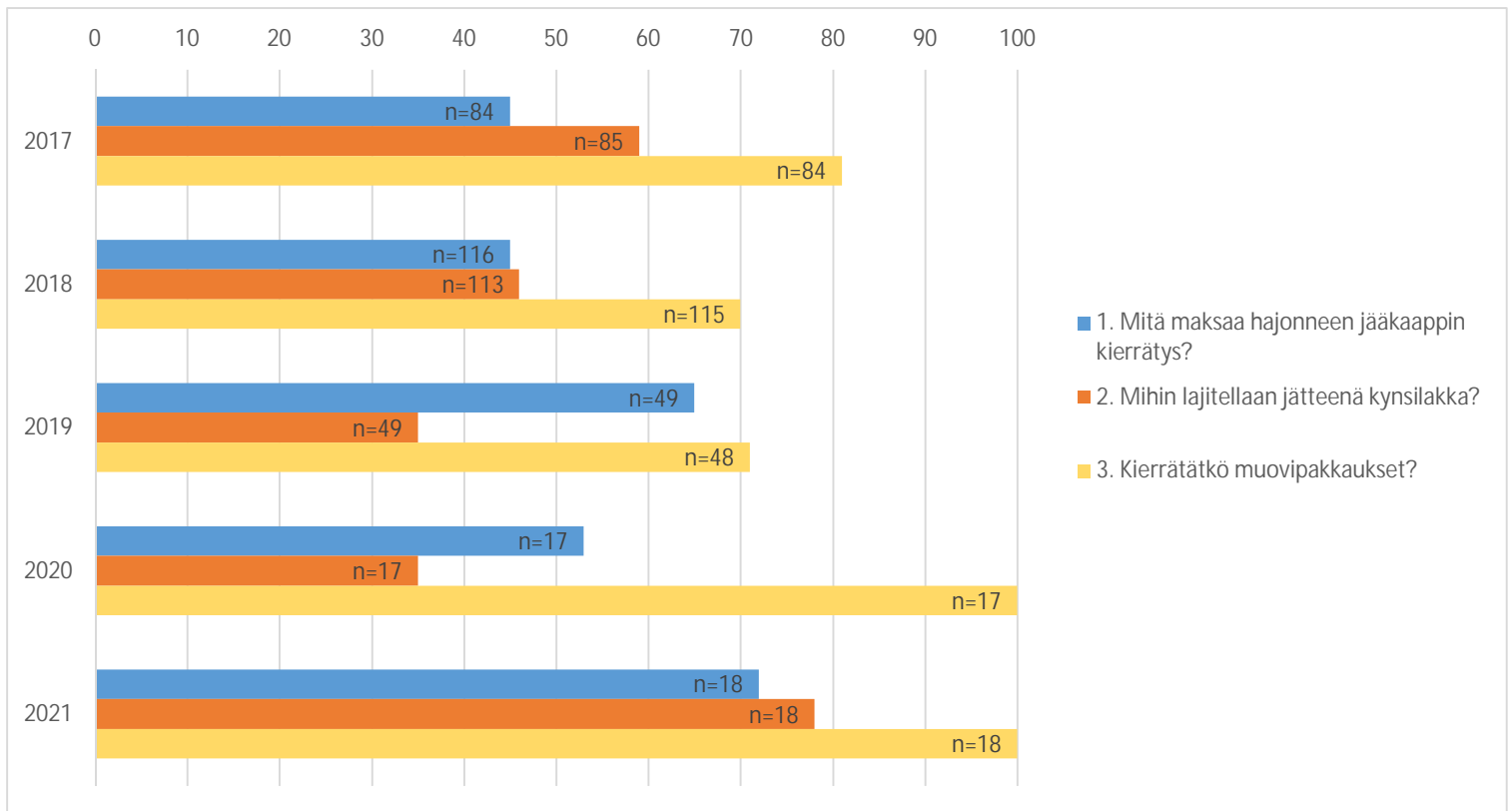
Mitä maksaa hajonneen jääkaapin kierrätys -kysymykseen oikea vastaus oli "Kierrätysmaksu sisältyy uuden jääkaapin hintaan." Vuonna 2017 oikein vastasi 38 vastaajaa 84:stä eli 45 prosenttia vastaajista. Myös vuonna 2018 vastaajista 45 prosenttia tiesi oikean vastauksen (52 vastaajaa 116 vastaajasta). Vuonna 2019 oikean vastauksen tiesi 65 prosenttia (32 vastaajaa 49:stä) ja vuonna 2020 oikein vastasi 53 prosenttia vastaajista (yhdeksän vastaajaa 17:stä). Vuonna 2021 oikean vastauksen tiesi 13 vastaajaa 18:sta eli 72 prosenttia.

Mihin lajitellaan jätteenä kynsilakka? -kysymykseen oikea vastaus oli "vaaralliseen jätteeseen". Vuonna 2017 oikein vastasi 50 vastaajaa 85:stä eli 59 prosenttia vastaajista. Vuonna 2018 oikein vastasi 46 prosenttia vastaajista (52 vastaajaa 113:sta). Vuonna 2019 oikein vastasi 35 prosenttia vastaajista (17 vastaajaa 49:stä) ja kuin myös vuonna 2020 (kuusi vastaajaa 17:stä). Vuonna 2021 oikean vastauksen tiesi 14 vastaajaa 18:sta eli 78 prosenttia.

Kyselylomakkeessa tiedusteltiin myös muovipakkausten kierrättämistä: Vastaajista 81 prosenttia eli 68 vastaajaa 84:stä kertoi kierrättävänsä muovipakkaukset vuonna 2017. Vuonna 2018 muovipakkaukset kierrätti 70 prosenttia vastaajista (81 vastaajaa 115:stä), vuonna 2019 kierrätti 71 prosenttia (34 vastaajaa 48:sta) ja vuonna 2020 muovipakkaukset kertoi kierrättävänsä 100 prosenttia vastaajista (17 vastaajaa). Vuonna 2021 vastaajista 100 prosenttia eli kaikki 18 vastaajaa kierrätti muovipakkaukset.

Viimeisessä kyselylomakkeen kysymyksessä tiedusteltiin *Mitä kierrätysmuovista valmistettuja tuotteita olet ostanut?* Tukkimiehen kirjanpidolla selvitettiin kolme yleisintä kierrätysmuovista valmistettua tuotetta, joita vastaajat olivat ostaneet: Yleisin kierrätysmuovista valmistettu tuote oli muovipussi tai -kassi (59 mainintaa). Muovipussilla tai -kassilla viitattiin vastauksissa kauppakasseihin. Toiseksi ostetuin kierrätysmuovista valmistettu tuote oli ämpäri eli sanko (50 mainintaa) ja kolmanneksi yleisin siivousvälineet, kuten tiskiharja (26 mainintaa).

Kaavio 1: Kyselyyn "oikein" vastanneiden määrä (%). Kyselylomakkeiden perusteella jätetietämys kasvoi noin 20 prosenttia v. 2017-2021. (n=kysymykseen vastanneiden henkilöiden määrä)

Tulosten tarkastelu

Kyselylomakkeen laadinta tehtiin huolellisesti: Osahankkeen projektikoordinaattori ja Porin seudun jäteneuvonnan jäteneuvoja pohtivat mahdollisimman yksiselitteisiä ja selkeitä kysymyksiä, joiden avulla olisi mahdollista saada hyödyllistä tietoa asukkaiden jätetietämyksestä ja samalla selvittää hankesuunnitelmassa mainittu 20 prosentin parantuminen jätetietämyksessä vuodesta 2017 vuoteen 2021. Kuitenkin kysymykset tuli pitää varsin lyhyinä kyselylomakkeen rajatun tilan vuoksi. Jo ensimmäisten kyselylomakkeiden vastauksia tarkastellessa ja ihmisten kanssa tilaisuuksissa keskustellessa huomattiin, etteivät kyselylomakkeen kysymykset olleet yksiselitteisiä. Kysymyksiä ei kuitenkaan voitu muuttaa kesken osahankkeen toteutusajan.

Kyselylomakkeiden vastauksia analysoitaessa kävi selväksi, että avokysymyksiin ei vastata kovin innokkaasti – ei edes sähköisessä kyselyssä. Avokysymykset koskivat kaverille ja kaverilta lainattuja asioita ja ostettuja kierrätysmuovista valmistettuja tuotteita. Kaverille ja kaverilta lainattujen asioiden osalta vastaamattomuus ei ole liittynyt tiedonpuutteeseen, vaan siihen, ettei avokysymykseen jaksettu tai viitsitty kirjoittaa vastausta.

Kierrätysmuovista valmistettujen tuotteiden ostamiseen liittyen vastaamattomuus saattaa liittyä myös tiedonpuutteeseen: vastaaja ei joko ole ostanut kierrätysmuovista valmistettuja tuotteita tai hän ei ole tiennyt, onko ostanut niitä. Tämän vuoksi hän on jättänyt vastaamatta. Vuonna 2017 vastaajista 48 prosenttia (41 vastaajaa kaikista 85 vastaajasta) ei ole vastannut kierrätysmuovista valmistettujen tuotteiden ostamista koskevaan kysymykseen. Vastaamattomien määrä on ollut 47 prosenttia vuonna 2018 (54 vastaajaa kaikista 116 vastaajasta), 45 prosenttia vuonna 2019 (22 vastaajaa kaikista 49 vastaajasta), 24 prosenttia vuonna 2020 (neljä vastaajaa kaikista 17 vastaajasta) ja 5,5 prosenttia vuonna 2021 (1 vastaajaa kaikista 18 vastaajasta). Vastaamattomien määrä on vähentynyt vuodesta 2017 vuoteen 2021 42,5 prosenttia, minkä voi tulkita olevan seurausta lisääntyneestä tietämyksestä kierrätysmuovista valmistettuihin tuotteisiin liittyen.

Kyselylomakkeen kysymyksiä saattoi tulkita eri tavoin, jolloin myös vastaukset olivat erilaisia: Hajonneen jääkaapin kierrätyksen hintaa tiedusteltaessa useat vastaajat olivat valinneet vastausvaihtoehdon "ei mitään". Tämä pitää osittain paikkansa, sillä kun hajonneen jääkaapin vie esimerkiksi kierrätyskeskukseen tai Giganttiin, ei asiakkaan siinä vaiheessa tarvitse maksaa kierrätyksestä mitään. Kierrätys ei kuitenkaan ole ilmaista, sillä jääkaapin alkuperäinen haltija on maksanut kierrätysmaksun ostaessaan uuden jääkaapin.

Kynsilakan lajitteluun liittyvässä kysymyksessä oikea vastaus on lajittelu vaaralliseen jätteeseen, jos pakkaus sisältää vielä kynsilakkaa. Tätä vastausvaihtoehtoa haettiin kysymyksenasettelulla, jossa ei sanottu, mihin lajitellaan kynsilakkapakkaus, vaan kynsilakka. Jos vastaaja on ajatellut, että kynsilakkapakkaus on tyhjä, kuuluu pakkaus lajitella sekajätteeseen. Ainoastaan lajittelu lasipakkauksiin oli täysin väärä vastausvaihtoehto. Parempi muotoilu kysymykselle olisi ollut Miten lajitellaan kynsilakkaa sisältävä lasinen kynsilakkapullo? Näin tarkka kysymys olisi vienyt enemmän tilaa kyselylomakkeesta ja olisi toisaalta voinut olla hankalampi ymmärtää. Kaiken kaikkiaan kynsilakan lajittelu tuotti hankaluuksia vastaajille.

Jo ensimmäisissä tilaisuuksissa kerättyjen kyselylomakkeiden vastausten perusteella valtaosa vastaajista kierrättää muovipakkaukset. Muovipakkausten keräys kiinteistöillä alkoi Porissa kuitenkin vasta alkuvuodesta 2019, kun uusitut Porin seudun jätehuoltomääräykset astuivat voimaan 1.1.2019. Muutos koski yli yhdeksän huoneiston kiinteistöjä, joiden tuli jätehuoltomääräysten mukaan kerätä erikseen muovipakkauksia siirtymäajan jälkeen eli 1.7.2019 alkaen. Kiinteistöjen energijäteasiat tuli vaihtaa muovipakkausten keräysastioiksi 1.7. mennessä. Jo vuosina 2017 (kahdella pisteellä) ja 2018 (alkuvuodesta 15 pistettä) muovipakkauksia on voinut toimittaa Rinki-ekopisteiden muovipakkausten keräyspisteisiin. Myös 1.1.2019 lähtien pienempien rivitaloyhtiöiden ja omakotitalojen käytössä ovat olleet Rinki-ekopisteiden keräyspisteet ja kiinteistöt ovat halutessaan voineet tilata jätteenkuljetusyritykseltä keräysastian muovipakkauksille. Muovipakkausten kierrättämiseen liittyvällä kysymyksellä on pyritty saamaan tietoa muovipakkausten lajittelusta muovipakkausten keräykseen, mutta luultavasti vastaajat ovat kyselyn alkuvuosina vastanneet kierrättävänsä muovipakkaukset myös siinä tapauksessa, kun he ovat laittaneet muovipakkaukset energijätteeseen. Tästä syystä vuonna 2017

kyselyn mukaan olisi hyvin aktiivisesti lajiteltu muovipakkauksia, mutta todennäköistä on, että vastaajat ovat tarkoittaneet energijätettä (kaavio 1). Energijätteen keräys ei edistänyt kierrätettyjen muovipakkausten uudelleenkäyttöä uusien muovituotteiden raaka-aineena, sillä energijäte poltettiin. Hankkeen tilaisuuksiin on todennäköisesti osallistunut ympäristövastuullisia ihmisiä, jotka lajittelevat jätteensä. Tilaisuuksien ympäristöaiheiset teemat ovat siis houkutelleet paikalle ympäristöasioista kiinnostunutta kävijäkuntaa. Tästä syystä, ja kun vastaajamäärätkin (*n*) ovat vuosina 2020 ja 2021 pieniä, päästään hyvinkin suuriin oikein vastanneiden määrään (kaavio 1).

Osahankkeen toteutuksen alkuvuosina, 2017 ja 2018, vastaajia autettiin kyselylomakkeiden täytössä: esimerkiksi ostettujen kierrätysmuovista valmistettujen tuotteiden nimeäminen tuotti usealle vastaajalle hankaluuksia. Tämä näkyy kaaviossa 1. Vastaajille kerrottiin, että esimerkiksi limupulloja ja ämpäreitä valmistetaan kierrätysmuovista. Tästä syystä limu-, juoma- ja palautuspullojen nimeäminen korostui alkuvuosien vastauksissa. Vuosien 2019, 2020 ja 2021 tilaisuuksissa vastaajia ei autettu vastaamisessa. Toisaalta kyseisessä kysymyksessä tiedusteltiin, mitä kierrätysmuovista valmistettuja tuotteita vastaaja on ostanut, ei mitä tuotteita hän tietää. Vastaajat ovat varmaankin ajatelleet, että kyllä he varmasti ovat ostaneet kierrätysmuovista valmistetun virvoitusjuomapullon tai ämpärin, koska ne ovat niin yleisiä tuotteita.

Muovipakkausten ja muovin kierrättämisen yleistyessä sekä kotitalouksissa että yrityksissä, on markkinoille tullut yhä enemmän kierrätysmuovista valmistettuja tuotteita. Vastaajien ostamien kierrätysmuovista valmistettujen tuotteiden valikoima onkin vastausten perusteella laajentunut viime vuosina: Osahankkeen alkuvuosina mainittiin lähinnä ämpäreitä, limupulloja ja kauppakasseja, kun viimeisinä toteutusvuosina mukaan vastauksiin on tullut mitä moninaisempia kierrätysmuovista valmistettuja tuotteita, kuten vaatteita, kukkapurkkeja ja -ruukkuja sekä siivoustuotteita. Vastaukset ovat myös tarkentuneet vuosien saatossa, sillä tiskiharja on mainittu useissa vastauksissa vuosina 2019–2021. Myös kierrätysmuovituotteita valmistavia yrityksiä, kuten Sinituote ja Orthex, on mainittu nimeltä. Tämän olettaisi johtuvan kierrätysmuovituotteiden yleistymisestä ja siitä, että tuotteissa yhä useammin mainitaan tuotteen olevan valmistettu kierrätysmuovista, jolloin kuluttaja on tästä myös tietoinen.

Myös Muovin matka -näyttely on saattanut edesauttaa porilaisten tietämystä kierrätysmuovituotteista. Mikäli jatkossa toteutetaan vastaavanlaisia pitkäkestoisia selvityksiä kyselylomakkeiden avulla, tulee kiinnittää entistä enemmän huomiota kysymysten muotoiluun: Kysymyksiin on oltava yksiselitteisesti vain yksi oikea vastaus. Kysymysten tulisi olla vain monivalintakysymyksiä, jotta ihmiset jaksavat vastata niihin. Myös asumismuotoa olisi hyvä kysyä, jos kysely koskee jätteiden lajittelua.

Liitteet

Liite 1: Asukaspolun tapahtumissa ja luennoilla täytetty paperinen kyselylomake

Arvontakuponki

Mitä olet lainannut kaverille?

Mitä maksaa hajonneen jääkaapin kierrätys?

- Ei mitään
 Kymmenen euroa
 Kierrätysmaksu sisältyy uuden jääkaapin hintaan.

Kierrätätkö muovipakkaukset?

- Kyllä
 Ei

Nimi: _____
Puh.: _____

Mitä olet lainannut kaverilta?

Mihin lajitellaan jätteenä kynsilakka?

- Sekajätteeseen
 Vaaralliseen jätteeseen
 Lasipakkauksiin

Mitä kierrätysmuovista valmistettuja tuotteita olet ostanut?

Vastaa ja voit voittaa!